

Uppföljning av Aktionsplan 2010 – För en ökad ekologisk konsumtion och produktion

Informationsbrev nr 4 den 3 november 2009

Inledning

Informationsbrevet ska beskriva det arbete som utförs inom Aktionsplanens huvudåtgärder. I detta brev redovisas detaljer ur en enkät om hur medel inom Landsbygdsprogrammet används inom lantbruket och förädling nära kopplad till primärproduktionen samt till aktiviteter inom den offentliga sektorn. Marknadens utveckling inom detaljhandeln beskrivs också.

Aktionsplan 2010 – För en ökad ekologisk konsumtion och produktion

Ekologiskt Forum vid Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien ledde år 2007 arbetet med att ta fram en aktionsplan för att uppnå de mål som specificerades i regeringens skrivelse ”Ekologisk produktion och konsumtion – Mål och inriktning till 2010” (2005/06:88) dvs. den certifierade ekologiska odlingen bör vid utgången av 2010 minst uppgå till 20 % av landets jordbruksmark och 25 % av den offentliga konsumtionen av livsmedel bör utgöra ekologiska livsmedel 2010.

Målgrupp för aktionsplanen är alla aktörer i livsmedelskedjan och berörda myndigheter.

Aktionsplanen skall ses som ett vägledande handlingsprogram, som utarbetats av aktörerna på marknaden. Planens förslag utgår i huvudsak från målen för ekologisk konsumtion och produktion samt från konsumentperspektivet. I aktionsplanen föreslås ett antal nya åtgärder och vissa förändringar i redan beslutade aktiviteter. Därtill ska de åtgärder som redan pågår räknas in och värdesättas.

Ekologiskt Forum har fått uppdraget av Jordbruksdepartementet via Jordbruksverket att arbeta med uppföljning och aktiviteter för att nå målen med en ökad ekologisk produktion och konsumtion i Aktionsplan 2010.

Kompetensutveckling och projekt inom Landsbygdsprogrammet

Landsbygdsprogrammet är den enskilt viktigaste källan till finansiering av aktiviteter för att utöka den ekologiska produktionen. Individuell rådgivning och kortkursverksamhet har ingått verksamhet som samtliga Länsstyrelser har bedrivit själva och även upphandlat av externa aktörer. Jämfört med det senaste informationsbrevet har ytterligare två Länsstyrelser svarat på enkäten. Det kan konstateras att omkring 79 miljoner kronor har använts för aktiviteter inom kompetensutveckling och utvecklingsprojekt under åren 2007 och 2008, se tabell 1 nedan. Projekten innehåller till stor del kompetensutveckling samt marknadsfrämjande åtgärder och kunskap för att öka samverkan.

Landsbygdsprogrammets huvudsakliga målgrupp är lantbrukare. Vid en analys av de olika aktiviteter som har genomförts för primärproduktionen så är det tydligt att

Ekologiskt Forum - en mötesplats för utveckling av hållbar ekologisk produktionen och konsumtionen. Ekologiskt Forum är 2008 – 2010 ett oberoende och politiskt obundet projekt vid Kungliga Skogs- och Lantbruksakademiens allmänna avdelning. www.ksla.se.

kunskapsöverföring har bedrivits i hela landet till alla produktionsinriktningar; mjölk-, kött-, spannmåls- och grönsaksproduktion. Ekologisk produktion av kyckling, ägg samt frukt och bär är inte utbredd i hela landet med en naturlig följd att rådgivning främst har bedrivits i de delar av landet där denna produktion har en viss omfattning.

Aktiviteterna har varit inriktade på att förbättra produktionen i olika avseenden så att både lönsamhet och kvalitet förbättras. I många län har man arbetat målmedvetet med att öka det ekologiska lantbrukets attraktionskraft genom att ta hjälp av väl ansedda lantbrukare som goda förebilder och sprida deras erfarenheter i samband med aktiviteter för att stimulera till ökad omläggning. Bedömningen är att metoden deltagardriven forskning och utveckling har ökat i omfattning under de aktuella åren men individuell rådgivning och traditionell kursverksamhet är fortfarande det dominerande arbetssättet. Nedan ges exempel på aktiviteter som har genomförts förutom rådgivning:

- Studieresor
- Fält- och gårdsvandringar för erfarenhetsutbyte
- Informationsmöten med information om miljöersättningar och regelverk
- Kurser med
 - biologisk, teknisk och ekonomisk inriktning
 - marknadsfrågor och certifiering samt samverkansformer för småföretagare
- Informationsmaterial i form av nyhetsblad med korta notiser om aktuella produktions- och marknadsfrågor och inbjudningar till aktiviteter
- Rådgivningsmaterial med fördjupad kunskap i olika produktionsgrenar
- Demonstrationsodlingar med sorter med egenskaper eller metoder som lämpar sig särskilt bra i ekologiska odlingssystem
- Dokumentationsprojekt inom exempelvis mjölk- och spannmålsproduktion, särskilda vallprognoser för att ge råd om lämplig skördetidpunkt för att få bästa möjliga kvalitet
- Övrigt som medverkan vid utställningen ELMIA Lantbruk för rekrytering av nya producenter, enkät om samverkanslösningar mellan gårdar samt småskalig livsmedelsförädling och mathantverk

Tabell 1. Medelsanvändning (SEK) inom kompetensutveckling och utvecklingsprojekt i Landsbygdsprogrammet åren 2007 och 2008

Delar av Landsbygdsprogrammet	Länsstyrelser/SJV	Enskilda aktörer	Summa
Verksamhet i länsstrategier	24 841 044	20 935 366	45 776 410
Nationell och regionalt	18 500 000	6 646 700	25 146 700
SJV Livsmedelsområdet		8 016 726	8 016 726
Totalt	43 341 044	35 598 792	78 939 836

I Jordbruksverkets egen verksamhet riktad till primärproduktionen ingår sex regionalt placerade expertrådgivare som en viktig del. Dessa rådgivare har i samverkan med andra aktörer bedrivit en omfattande rådgivning och kursverksamhet. Avsikten har varit att utveckla metoder som stödjer andra aktörers medverkan i programmet samt att bygga upp expertkunskap som bidrar till hög kvalitet i hela programmet. Jordbruksverket har fokuserat på flera kampanjer med syfte att ge lantbrukare den allra senaste kunskapen inom fokuserade produktionsinriktningar eller problemområden som t.ex. produktion av 100 procent ekologiskt foder till idisslare, produktion av vallfrö, ökad grönsaksproduktion och ogräsbekämpning.

Ekologiskt Forum - en mötesplats för utveckling av hållbar ekologiska produktionen och konsumtionen. Ekologiskt Forum är 2008 – 2010 ett oberoende och politiskt obundet projekt vid Kungliga Skogs- och Lantbruksakademiens allmänna avdelning. www.ksla.se.

Utveckling av livsmedelsmarknaden inom både offentlig och privat sektor

Utbildning av t.ex. kostchefer om ekologiska livsmedel och upphandling av ekologiska livsmedel har varit en vanligt förekommande aktivitet för målgruppen offentlig sektor inom den del av Landsbygdsprogrammet som hanteras av Länsstyrelserna såväl som inom Jordbruksverkets Livsmedelsstrategi med stöd till insatser inom livsmedelsområdet. Marknadsfrämjande åtgärder för olika produktgrupper och finansiering av mässaaktiviteter dominerade bland satsningarna inom nämnda strategi vid Jordbruksverket. Andra projekt har varit inriktade på utveckling av bra lösningar för distribution av små volymer och information och statistik om marknaden för ekologisk produktion och konsumtion. Flera projekt inom Livsmedelsstrategin såväl som inom Länsstyrelsernas del av Landsbygdsprogrammet knyter samman ekologisk produktion med lokalt producerade livsmedel. Det är tydligt att man ser dessa båda mervärden som betydelsefulla och intressanta att förena. Slutsatsen att ekologiskt och lokalt producerat är mervärden som med fördel kan förenas förs fram av flera aktörer samt i Coops nypublicerade konsumentundersökning, se www.coop.se.

Länsstyrelserna, Jordbruksverket och enskilda organisationer är viktiga aktörer

Av de inlämnade enkätsvaren går det inte att ange exakt hur stor del av verksamheten som bedrivs i Länsstyrelsernas regi respektive av andra aktörer. En försiktig bedömning utifrån de som har svarat på denna fråga visar att omkring 55 procent av verksamheten bedrivs i Länsstyrelsernas regi och ca 45 procent av privata aktörer. Därtill kommer den verksamhet som Jordbruksverket hanterar. Av den verksamhet som bedrivs i verkets regi ingår en viss del köpta tjänster (volymen är inte angiven). Uppgifterna som har lämnats anger att 56 procent av medlen bedrivs i Jordbruksverkets regi och 44 procent bedrivs av andra aktörer.

Aktiviteter för att nå 25 procent ekologiskt inom offentlig sektor

Har vi råd att inte köpa ekologiskt?

2010 är snart här och målet på 25 procent ekologiska livsmedel i offentlig sektor ska vara uppnått. Var står vi idag? Vad har målet betytt och vad kommer det att betyda om vi når det?

Den årliga kommun- och landstingsenkäten som Ekologiskt Marknadscentrum genomför tillsammans med Ekomatcentrum och Miljöresurs Linné visar att 2008 låg vi på ca 9 procent ekologiska livsmedel i offentlig sektor i Sverige. Ekologiskt marknadscentrum arrangerar tre seminarier på följande platser för att ge kunskap om läget på marknaden och hur man kan arbeta med ökad andel ekologiska livsmedel med begränsade resurser.

- Göteborg, Världskulturmuseet, onsdagen den 25 november
- Borlänge, Folkets Hus, fredagen den 27 november
- Helsingborg, Jacob Hansens Hus, onsdagen den 2 december

Mer information finns på www.ekologisktmarknadscentrum.org.

Hur ska vi få mera svensk, närproducerad och kanske ekologisk mat i våra skolor, dagis och sjukhus?

Ämnet har debatterats flitigt den senaste tiden. Ett sätt är att lära sig mer om hur lagen om upphandling fungerar och hur man kan göra som mindre producent för att själv kunna leverera till offentlig sektor. Seminariet "Gör affärer med offentlig sektor" anordnas tisdagen den 17 november på Kristina Hotell och Konferens i Sigtuna. Anmälan: senast 5 november till Hushållningssällskapet, telefon 018-56 04 00 eller e-post hskonsult@hush.se.

Ekologiskt Forum - en mötesplats för utveckling av hållbar ekologisk produktionen och konsumtionen. Ekologiskt Forum är 2008 – 2010 ett oberoende och politiskt obundet projekt vid Kungliga Skogs- och Lantbruksakademiens allmänna avdelning. www.ksla.se.

Ekokompetens för beslutsfattare

- **Dialogseminarier för politiker och andra beslutsfattare för att öka andelen ekologiska livsmedel i offentlig sektor.**
- **Mat som verktyg för att öka delaktigheten i kommunens och landstingets arbete med en hållbar utveckling och miljömålen.**

Projektet Ekokompetens för beslutsfattare, som delfinansieras av Jordbruksverket, har som syfte ge stöd till kommuner, landsting och regioner när det gäller att öka volymerna av ekologisk mat. Arbetet ligger i linje med det nationella målet som innebär att 25 procent av alla livsmedel i offentlig sektor ska komma från ekologiskt certifierad produktion år 2010. Vi kommer att arbeta med projektet parallellt i sju kommuner, landsting och regioner runt om i Sverige. Läs mer om utbildningarna på www.hs-vast.hush.se.

Marknadens utveckling i Sverige

Försäljningen av ekologiska livsmedel fortsätter att öka. Uppgifter från de stora dagligvarukedjorna visar att försäljningen under årets första 9 månader fortsätter att öka. Coop ökade sin försäljning av KRAV-märkta varor med 18 procent jämfört med samma period föregående år. År 2008 var ett rekordår då Coop ökade sin försäljning med hela 45 procent, enligt Coops miljöchef, Mikael Robertsson, intervjuad på KRAV: s webb.

ICA, som i nuläget säljer 30 procent av de ekologiska produkterna inom detaljhandeln, uppnådde en ökning på hela 57 procent under 2008 och ökningstakten har nu minskat. Fortfarande redovisar man en tillväxt och efter årets första 9 månader är ökningen 5 procent, enligt Kerstin Lindvall, chef för Miljö och Socialt ansvar på ICA. För närvarande ökar försäljningen mest inom kaffe, the och chokladdryck samt beträffande frukt och grönt. Försäljningen av mejerivaror är oförändrad, vilket delvis kan förklaras med att det inte har förekommit några nya produktansättningar under den senaste tiden.

Ingmar Kroon, informationschef på Axfood, framhåller att allt fler konsumenter köper ekologiska ägg beroende på de höga krav på djursorg som gäller. Axfood, som svarar för ca 10 procent av försäljningen av ekologiska varor inom detaljhandeln, uppvisar en ökningstakt på drygt 30 procent under januari till och med september i år jämfört med föregående år. Under hela 2008 ökade försäljningen med 63 procent. Uppgifterna har idag publicerats på www.ekoweb.nu.

Marknadens utveckling i Danmark

Försäljningen av ekologiska livsmedel ökade med 29 procent i Danmark under 2008. Försäljningen under 2009 ligger på samma nivåer trots att den finansiella krisen slår hårt mot livsmedelsmarknaden. Danska Coop redovisar att 6,5 procent av den totala försäljningen är ekologiska varor. Priserna pressas både i producent- och butiksled, enligt Ökologisk Jordbrug. Den danska livsmedelskedjan Irma överträffade nyligen sitt eget världsrekord i ekoförsäljning. Under en vecka var 34,3 procent av alla sålda varor ekologiska. Det är den högsta andel ekologiska livsmedel som säljer både ekologiska och konventionella varor sida vid sida. Källa: Ökologisk Landsförening och www.ekoweb.nu.

Med vänlig hälsning
Anders Heimer
Projektledare

Ekologiskt Forum - en mötesplats för utveckling av hållbar ekologiska produktionen och konsumtionen. Ekologiskt Forum är 2008 – 2010 ett oberoende och politiskt obundet projekt vid Kungliga Skogs- och Lantbruksakademiens allmänna avdelning. www.ksla.se.